

Диндин М. Л.,
асистент кафедри інформаційних технологій в менеджменті,
Львівський національний університет ветеринарної
медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА М'ЯСА ОВЕЦЬ І КІЗ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ

Анотація. Проведено аналіз ефективності виробництва м'яса овець і кіз в сільськогосподарських підприємствах західних областей України.

Ключові слова: вівчарство, козівництво, ефективність, м'ясо, баранина, козлина.

Постановка проблеми. Вівчарство це найменш енерговитратна галузь, оскільки завдяки біологічним особливостям вівця споживає близько 600 видів рослин, споживає післяжнивні та післяукісні рештки, перетворюючи їх у високоцінні продукти та сировину. За оплатою корму та кількістю одержаної продукції на одиницю витрачених кормів вівці не поступаються великій рогатій худобі, а за вовною продуктивністю переважають усі інші види тварин. Козівництво є великою товарною галуззю сільськогосподарського виробництва. Кози дають молоко, м'ясо, шерсть (могер), пух і шкури (козлячі). Доглядати за ними набагато легше, ніж за коровою, і виробництво козячого молока обходиться набагато дешевше, ніж коров'ячого. Так, витрати корму на виробництво 1 ц козячого молока в 1,75 рази менші, ніж на виробництво 1 ц коров'ячого (відповідно 0,6 і 1,05 ц корм., од.), а затрати праці менші в 2,5 рази (відповідно 3 та 7,5 чол./год). Коза в 2,3 рази дає більше молока на 1 ц живої маси, ніж корова (відповідно 18,2 і 8 ц). Тому собівартість козячого молока майже в 2 рази нижче коров'ячого, а рентабельність набагато вище. Низькі витрати праці по догляду за козою, не високі витрати кормів дозволяють утримувати їх літнім людям. Кози добре акліматизуються в різних кліматичних умовах. Вівчарство і козівництво сприяє підвищенню ефективності використання сільськогосподарських угідь, особливо в посушливих степових та гірських районах. Вівці і кози – пасовищні тварини, порівняно невибагливі до умов утримання. Вони можуть досить ефективно використовувати

малопродуктивні природні угіддя та найдешевші грубі і соковиті корми. Таким чином забезпечується висока оплата корму, а виробничі витрати на утримання овець порівняно невеликі. Разом з тим в даний час галузь вівчарства і козівництва в цілому по Україні знаходиться в кризовому стані. Пов'язано це, по-перше, зі зміною структури попиту та цін на продукцію вівчарства і козівництва, по-друге, появою великої кількості дрібних за розмірами підприємств, фермерських господарств та господарств населення різних форм власності, в яких утримується близько 80% всього поголів'я овець і кіз.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Причини занепаду галузі та напрями підвищення ефективності виробництва продукції вівчарства досліджували у своїх працях О.І. Сокол, В.А. Сухарлев, М.Г. Шульський, науковці інституту тваринництва степових районів ім. М. Ф. Іванова «Асканія-Нова» – В.І. Вороненко, В.М. Йовенко, П.І. Польська, Л.В. Жарук, Л.С. Шелест, В.К. Ярмолицький та ін.

Мета досліджень. Провести аналіз ефективності виробництва м'яса овець і кіз в сільськогосподарських підприємствах західних областей України та дати рекомендації щодо її поліпшення.

Виклад основного матеріалу. Проблема ефективності – вічна проблема, яка притаманна будь-якій суспільно-економічній формації. З давніх часів людство в особі окремих індивідуумів ставило за мету виконати свою роботу швидше, краще й дешевше, намагаючись економно витратити свої зусилля. Ці намагання людства мають одну векторну цілеспрямованість – підвищити результативність своєї праці, тобто забезпечити зростання її ефективності. З розвитком товарного виробництва серед важливих проблем економіки будь-якого підприємства центральною завжди була і залишається проблема збереження його існування в довгостроковому періоді як самостійного суб'єкта господарювання. Досягти цього можливо лише за умови забезпечення конкурентоспроможного, ефективного виробництва.

Аналізуючи ефективність виробництва м'яса овець і кіз у сільськогосподарських підприємствах західних областей України нами

встановлено, що виробництво м'яса у живій вазі збільшується. Найбільше за 2009-2011 рр. баранини і козлини було вироблено в сільськогосподарських підприємствах Закарпатської області. Так у 2011 р. було вироблено 2000 ц, що у порівнянні з 2009 р. на 1000 ц більше, або в 2 рази (табл.1). У господарствах гірської зони Карпат для виробництва баранини широко застосовують пасовищний нагул вибракуваних за віком дорослих овець та надремонтного молодняка.

Таблиця 1

Ефективність виробництва та реалізації м'яса овець і кіз в сільськогосподарських підприємствах Закарпатської області

Показник	2009	2010	2011	+/- 2011 до 2009
Поголів'я овець: всього, тис. гол	18,9	18,3	19,1	0,2
Кількість продукції у живій вазі, ц	1000,0	2000,0	2000,0	1000,0
Реалізовано баранини і козлини у живій вазі, ц	400,7	420,8	390,6	-10,1
Повна собівартість продукції, тис.грн	504,7	608,7	586,9	82,2
Чистий дохід (виручка), тис.грн	414,3	436,8	431,4	17,1
Прибуток (збиток), тис. грн	-90,5	-171,9	-155,5	-65,0
Повна собівартість 1 ц, грн	2040,3	1422,2	1482,1	-558,2
Ціна реалізації 1 ц, грн	1017,9	1020,6	1089,4	71,5
Рівень рентабельності (збитковості),%	-17,9	-28,2	-26,5	-8,6

Найдоцільнішим є вирощування та нагул надремонтного молодняка поточного року народження до досягнення ним живої маси 28-32 кг та реалізація його на м'ясо в той самий рік. Це дає змогу одержувати молоду баранину з високими смаковими якостями та нижчою собівартістю, ніж при її виробництві за рахунок дорослих овець.

Найменше за аналізований період 2009-2011 рр. вироблено баранини і козлини у живій вазі в сільськогосподарських підприємствах Івано-Франківської області. Всього за цей період вироблено 10,7 ц, що складає 0,2 % від загального виробництва в трьох досліджуваних областях (табл. 2).

Ефективність виробництва та реалізації м'яса овець і кіз в сільськогосподарських підприємствах Івано-Франківської області

Показник	2009	2010	2011	+/- 2011 до 2009
Поголів'я овець: всього, тис. гол	0,8	0,8	1,1	0,3
Кількість продукції у живій вазі, ц	4,8	2,1	3,8	-1,0
Реалізовано баранини і козлини у живій вазі, ц	4,0	1,0	3,0	-1,0
Повна собівартість продукції, тис.грн	5,5	1,9	4,6	-0,9
Чистий дохід (виручка), тис.грн	4,9	1,5	3,9	-1,0
Прибуток (збиток), тис. грн	-0,6	-0,4	-0,7	-0,1
Повна собівартість 1 ц, грн	1375,0	1900,0	1533,3	158,3
Ціна реалізації 1 ц, грн	1225,0	1500,0	1300,0	75,0
Рівень рентабельності (збитковості),%	-10,9	-21,1	-15,2	-4,3

Серед основних причин такого кризового стану сільськогосподарських підприємствах області можна виділити відсутність державної підтримки вівчарства і козівництва, значне дорожчання та як наслідок нестача кормів, енергоносіїв, відсутність власних коштів для придбання племінного молодняку, руйнування зв'язків між господарствами, підприємствами первинної обробки вовни, її переробки та кінцевими реалізаторами. При зменшенні кількості овець в сільськогосподарських підприємствах постійно знижується їх продуктивність, погіршується кондиція тварин, що реалізуються, зменшується їх жива маса.

В сільськогосподарських підприємствах Львівської області за аналізований період найбільше було вироблено баранини і козлини у 2010 р. – 172, 0 ц, що складає 65,2% від загального обсягу виробництва за три останні роки (табл. 3).

В сільськогосподарських підприємствах гірської зони регіону розводять овець української гірськокарпатської породи, від яких одержують високоякісну, екологічно чисту і калорійну баранину, виробництво якої істотно впливає на господарську ефективність їх розведення. Ці тварини добре пристосовані до специфічних природно-кліматичних і господарських умов Карпат.

Ефективність виробництва та реалізації м'яса овець і кіз в сільськогосподарських підприємствах Львівської області

Показник	2009	2010	2011	+/- 2011 до 2009
Поголів'я овець: всього, тис. гол	2,1	2,0	2,5	0,4
Кількість продукції у живій вазі, ц	49,0	172,0	43,0	-6,0
Реалізовано баранини і козлини у живій вазі, ц	41,0	158,0	30,0	-11,0
Повна собівартість продукції, тис.грн	44,6	259,2	56,5	11,9
Чистий дохід (виручка), тис.грн	40,6	141,4	38,1	-2,5
Прибуток (збиток), тис. грн	-4,0	-118,5	-18,4	-14,4
Повна собівартість 1 ц, грн	1087,8	1644,9	1883,3	795,5
Ціна реалізації 1 ц, грн	990,2	894,9	1270,0	279,8
Рівень рентабельності (збитковості),%	-9,0	-45,6	-32,6	-23,6

Загальне скорочення обсягів виробництва продукції вівчарства і козівництва зумовлено, насамперед, катастрофічним знищенням поголів'я тварин, особливо у сільськогосподарських підприємствах, в тому числі й племінних підприємствах. При зменшенні кількості овець і кіз у аграрних підприємствах постійно знижується їх продуктивність, погіршується кондиція тварин, що реалізуються, зменшується їх жива маса.

У двох областях (Закарпатська і Львівська) підвищувався і такий показник, як повна собівартість 1 ц баранини і козлини, але при цьому зростав і рівень реалізаційних цін (рис.1). Найбільший рівень їх зростання відмічається в сільськогосподарських підприємствах Львівської області (22,1%). При цьому середня жива вага однієї вівці, реалізованої на забій збільшилася з 31 до 34 кг протягом 2000-2011рр, а забійна вага збільшилася з 14 до 17 кг відповідно. Необхідно відзначити зв'язок між значним зменшенням кількості вирощування овець і кіз та значним скороченням поголів'я в 2011р, що свідчить про вирізання стада внаслідок ліквідування дотацій держави в умовах значної збитковості виробництва продукції вівчарства.

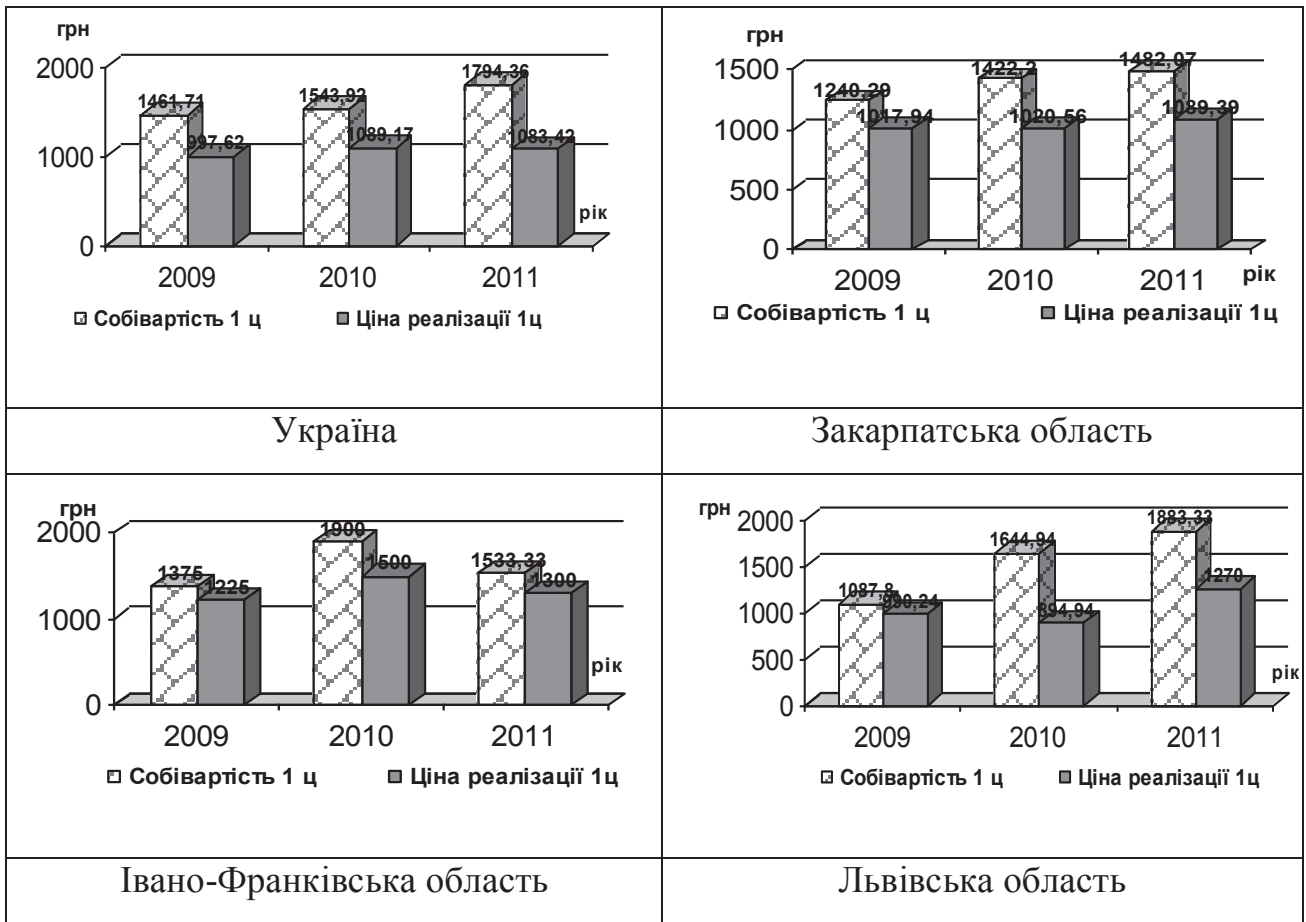

Рис.1 Динаміка зростання середніх цін реалізації і собівартості 1 ц м'яса овець і кіз у сільськогосподарських підприємствах західних областей України

Скорочення реалізації тварин на забій і м'яса в цілому по Україні та зокрема в областях Заходу України відбулося певні зміни у пропорціях споживання м'яса: так, питома вага спожитої баранини і козлини в Україні збільшилася з 1,9% в 2009р до 2,0% в 2011р, при цьому на заході України частка спожитої баранини в загальній кількості м'яса збільшилася з 3,6% до 4,8% відповідно.

Враховуючи зазначене та розглядаючи сучасне агропромислове виробництво такої традиційної для України галузі як вівчарство і козівництво, слід констатувати, що воно має бути представлене багатьма учасниками: виробничими (аграрними), заготівельними, переробними підприємствами, оптовою і роздрібною торгівлею тощо.

Для відродження галузі вівчарства і козівництва в сільськогосподарських підприємствах західних областей України необхідно: не допустити подальшого спаду поголів'я тварин та створити умови для розширеного відтворення галузі вівчарства і козівництва; перевести галузь на інтенсивний шлях розвитку, що забезпечить підвищення конкурентоспроможності продукції вівчарства і козівництва на внутрішньому та зовнішньому ринках; удосконалити інфраструктуру ринку продукції вівчарства і козівництва; формувати ціновий механізм на продукцію вівчарства і козівництва в нових ринкових умовах; розвивати вівчарство м'ясо-вовново-молочного напрямку продуктивності, надаючи при цьому пріоритет виробництву високоякісної дієтичної ягнятини, молоді баранини; здійснювати завезення (імпорт) ярк і баранів-плідників високоефективного світового генофонду відповідних м'ясних та молочних порід; довести питому вагу вівцематок у племінних господарствах до 50%, а в товарних – 60%; налагодити в районах, де розводять гірськокарпатських, каракульських, цигайських і кросбредних овець, виробництво овечого молока, його переробку на тверді та м'які сири в спеціальних молокопереробних цехах з подальшим фасуванням готового продукту в тару одноразового використання; впровадити систему стандартизації продукції вівчарства згідно з вимогами європейського ринку.

Висновки. Отже, на даному етапі розвитку сільськогосподарського виробництва західного регіону України існує нагальна потреба у відновленні поголів'я овець і кіз та нарощуванні виробництва продукції тваринництва, зокрема такої галузі як вівчарство і козівництво. Для цього необхідно: створити умови, які б сприяли розвитку суб'єктів господарювання усіх форм власності на основі широкого використання наявних фінансових ресурсів; відновити роботу вівчарських і козиних ферм та забезпечити нарощення поголів'я овець і кіз в сільськогосподарських підприємствах; забезпечити прискорений розвиток підприємств за рахунок створення базового господарства по розведенню районованих порід овець і кіз у регіоні; забезпечити збільшення обсягів

реалізації продукції вівчарства і козівництва за рахунок сільськогосподарських підприємств.

Література

1. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку)/ [Присяжнюк М.В., Зубець М.В., Саблук П.Т. та ін.]; за ред. М.В. Присяжнюка, М.В. Зубця, П.Т. Саблука, В.Я. Месель-Веселяка, М.М. Федорова. – К.: ННЦ ІАЕ, 2011. – 1008 с.

2. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2011 рік. Статистичний бюлетень / [відп. за вип. О.М. Прокопенко] - Київ: Державна служба статистики України.– 2012. – 89 с.

3. Сільське господарство Львівщини. Статистичний збірник. / [за ред. С.О. Матковського] – Львів: Головне управління статистики у Львівській області, 2012. –173 с.

4. Сільське господарство України 2011. Статистичний збірник. / [за ред. Ю.М. Остапчука]. – Київ: ДП "Інформаційно-аналітичне агентство". –2012. – 369 с.

5. Тваринництво України. Статистичний збірник. / [за ред. С.О. Власенко]. – Київ: Державна служба статистики України. – 2012. – 211с.

6. Чокан Т.В., Стапай П.В., Гавриляк В.В. Стан і перспективи розвитку гірськокарпатського вівчарства / Т.В. Чокан, П.В. Стапай, В.В. Гавриляк. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.inenbiol.com/ntb/ntb3/87.html>

Аннотація. Проведен анализ ефективности производства мяса овец и коз в сельскохозяйственных предприятиях западных областей Украины.

Ключевые слова: овцеводство, козоводство, эффективность, мясо, баранина, козлина.

Summary. The analysis of the efficiency of meat production of sheep and goat farms in western Ukraine.

Keywords: sheep, efficiency, meat, mutton, goat.